

ÖĞRETMEN ADAYLARININ ÖLÇME DEĞERLENDİRME ARAÇ VE YAKLAŞIMLARINA İLİŞKİN YETERLİK ALGILARI

Sevilay KİLMEN
Meltem AKIN KÖSTERELİOĞLU**
İlker KÖSTERELİOĞLU***

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, farklı bölümlerde öğrenim gören öğretmen adaylarının, benimsenen ilköğretim programının öngördüğü ölçme ve değerlendirme araç ve yaklaşımlarına ilişkin yeterlik algılarını saptamaktır. Araştırma 2006-2007 eğitim-öğretim yılında öğrenimine devam eden 753 öğretmen adayı ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmacılar tarafından geliştirilen ve her maddesi dört seçeneekli olan anket, veri toplamak amacıyla kullanılmıştır. Öğretmen adaylarının ölçme ve değerlendirme araç ve yaklaşımlarına ilişkin olarak, kendilerini çoğunlukla yetersiz veya kısmen yeterli olarak algıladıkları saptanmıştır. Yapılan Kay-Kare testi'ne göre, Sınıf Öğretmenliği Programı'nda öğrenim gören öğretmen adayları, Türkçe Öğretmenliği Programı'nda öğrenim gören öğretmen adaylarına göre kendilerini daha yeterli algılamaktadırlar.

Anahtar kelimeler: Öğretmen Yeterlikleri, Ölçme-Değerlendirme Yaklaşımları, Ölçme Aracı.

ABSTRACT

The general purpose of this study is to determine the levels of competencies related to measurement- evaluation tools and approaches of candidate teachers. The survey developed by the researchers was administered to 753 students who were attending teacher training programs (Classroom Teacher Program and Turkish Teacher Program) in the 2006-2007 academic year. The findings revealed that most of the candidate teachers from the two groups perceived themselves as unqualified in preparing measurement-evaluation tools and using approaches. The Chi-Square Test was utilized to determine the differences between the two candidate teacher groups in terms of levels of competencies. In comparison to candidate Turkish candidate teachers, Classroom Teacher candidates perceived themselves as more qualified.

Keywords: Teacher Qualification, Measurement and Evaluation Approaches, Measurement Tool.

*Arş.Gör., Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, kaplansevilay@yahoo.com

**Arş.Gör., Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,

***Öğretmen, Yazılar İlköğretim Okulu, ikostereli@hotmail.com

1. GİRİŞ

Bir toplumda medeniyet seviyesinin yükselmesi, okullarda verilen eğitimin kaliteli ve nitelikli olmasını gerektirir. Okullardaki eğitimin kalitesi ve niteliğini arttıracak olanlar da üphesiz öğretmenlerdir. Türkoğlu (1991)'na göre öğretmenlerin de öğretmen yetiştiren kurumlarda yetiştirildikleri düşünüldüğünde bu kurumlara büyük sorumluluklar düşmektedir. Losenholtz (1985,akt.,Seferoğlu, 2004) öğretmenlerin sınıfta başarılı olabilmeleri için ecerilerinin güncelleştirilmesi gerektiğini, yani öğretmenlerin günümüz koşullarında daha etkili olabilmeleri için gerekli becerilere sahip olmalarının sağlanması gerektiğini ileri sürmektedir. Kendilerine profesyonel yardım verilen öğretmenler, birtakım eğitim etkinlikleri onucunda bilgi ve becerilerini artırabilir, bunun sonucunda daha iyi birer öğretmen olabilirler.

Meslekî açıdan iyi yetişen öğretmenler öğrencileri için olumlu öğrenme koşulları sağlayabilirler. Ancak öğretmenler sürekli olarak farklı öğrenci gruplarıyla birlikte imaktadırlar. Bu farklılıklar; farklı yaş grupları, farklı düzeyler, farklı konu alanları ve farklı sosyo-ekonomik yapı şeklinde ortaya çıkabilmektedir. Bu durumlar, öğretmenlerin farklı yöntem ve teknikleri kullanmalarını gerektirmektedir. Ancak öğretmenin birçok farklı soruna özüm üretecek bir makine olmadığı da göz önünde tutulmalıdır. Bu yüzden nitelikli öğretmen ve nitelikli eğitim için meslekî gelişimleri bakımından öğretmenlere sağlanmış sürekli bir desteğin varlığı çok büyük önem taşımaktadır. Öğretmenlere meslekî gelişim olanakları sağlanmasının gerekliliğine bir başka neden olarak öğretmen eğitimi veren kurumlarda, onların yeterince veya uygun bir şekilde yetiştirilmeyişleri gösterilebilir. Öğretmen adayları ihtiyaçları olan meslekî eğitimi tam olarak alamadan mezun olmaktadır. Bu yüzden hizmet içinde meslekî gelişim konusunda bir destek sağlanmalıdır. Türkiye'deki öğretmen profili incelendiğinde hâlen görevde bulunan birçok öğretmenin, öğretmen yetiştiren bir kurumdan mezun olmadıkları görülecektir. Bu durum meslekî eğitim ihtiyacını daha belirgin olarak ortaya koymaktadır (Seferoğlu, 2004).

Türkiye'de 1994-1998 yılları arasında YÖK ve Dünya Bankası Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitimi Projesi kapsamında, öğretmen yeterliklerini tanımlayan öğretmen eğitiminde yeniden yapılandırma çalışmaları yürütülmüştür. Bu çalışmalar sonucunda, öğretmenlerin öğrencilerin öğrenmelerini izleme, değerlendirme ve kayıt tutma ile ilgili yeterlikleri şöyle tanımlanmıştır: "Amaçları ve hedef davranışları açık biçimde ifade etme, hedef davranışları gerçekleştirmeye yönelik öğrenme-öğretme etkinliklerini düzenleme, hedef davranışlara uygun araç-gereç ve materyal seçme, hazırlama, öğrencilerin kişisel, ruhsal, etik, sosyal ve kültürel gelişimlerine katkıda bulunacak etkinliklerini planlama, planlamada bireysel farklılıkları göz önünde bulundurma, hedef davranışlara uygun değerlendirme biçimini belirlemedir" (YÖK, 1998).

Millî Eğitim Bakanlığı'nın (MEB) da 2002 yılında öğretmen yeterlikleri ile ilgili çalışmaları olmuş, MEB tarafından saptanan öğretmen yeterlikleri şöyle tanımlanmıştır: Amaca uygun ölçme ve değerlendirme yöntemini belirleme, öğrencinin performans ölçütlerini belirleme, yazılı yoklama yapma, sözlü yoklama yapma, doğru-yanlış türü test yapma, eşleştirme türü test yapma, tamamlama türü test yapma, çoktan seçmeli test yapma, azırladığı ölçme araçlarının geçerlik ve güvenilirliklerini saptama, ödev ve proje değerlendirme, öğrenci çalışma dosyasını değerlendirme, değerlendirme sonuçlarını okul yönetimine bildirme, öğrenci velisine geribildirim sağlama, mutlak değerlendirme yapma, ağıl değerlendirme yapma, öğrencilerin bağıl değerlendirme sürecine katılımlarını sağlama, kendi öğretiminin etkinliğini değerlendirme, öğrencilerin kendini değerlendirmesine yardımcı olma, öğrenciye geri bildirim sağlama, performans testi yapma, tutum ölçmedir" (MEB, 2002).

Sınıftaki öğretimin iyi yürütülebilmesi için, öğrenci başarısının sık sık ölçülüp değerlendirilmesi gerekir ve öğretmene bu konuda büyük sorumluluklar düşer. Bir sınıftaki öğrencilerin herhangi bir dersteki başarıları ölçülüp değerlendirilecekse, o dersin öğretmeni, ölçme ve değerlendirme becerilerine sahip olmak kaydıyla, bu işi yapabilecek en yetkili kişidir. Öğretmen, bu görevi yerine getirebilmek için, ölçme ve değerlendirme alanının bazı özel bilgilerini rahatlıkla kullanabilecek derecede iyi bilmek, bu alanda bazı beceriler geliştirmiş ve olumlu tutumlar kazanmış olmak zorundadır (Turgut, 1997).

Özoğlu ve Koç'a (1996) göre öğrencinin, eğitim amaçları çerçevesinde değerlendirilmesi gereken yönleri çok çeşitlidir. Bunları tek bir teknikle ölçmek ve değerlendirmek mümkün değildir. Ölçme ve değerlendirmede, ölçülmesi ve değerlendirilmesi gereken akademik davranışların çeşitliliğine paralel olarak değişik ölçme tekniklerinden yararlanma gereği vardır. Turgut'a (1997) göre, öğretmene düşen görev, ölçülecek bilgi ve becerilerin ölçülmesine en uygun düşen araçları seçmek, uygun araç yoksa kendi gayretiyle geliştirebilmektir.

Yenilenen ilköğretim programıyla ölçme ve değerlendirme uygulamaları, eğitim sistemi içerisinde yepyeni bir boyut kazanmıştır. Yenilenen programa göre ölçme ve değerlendirme uygulamaları şu şekilde belirtilmektedir: "Programda sadece ürün değil, öğrencilerin öğrenme süreçleri değerlendirilir. Değerlendirme, öğrencilerin ne bildiklerini değil, neyi bildiklerini görmek ve sahip oldukları becerileri, günlük yaşamda kullanma ve uygulayabilmelerine katkıda bulunan bir araçtır. Program, her öğrencinin kendini farklı yansıtabileceği düşünceyle değişik değerlendirme araç ve yöntemlerini kullanmayı önermektedir. Bu amaçla değerlendirmede, öğretmenlerin halen kullandıkları klasik ölçme araçları (çoktan seçmeli, doğru-yanlış, eşleştirmeli testler, yazılı yoklamalar vb.) yanında, süreci değerlendirmek için; performans değerlendirmesini, öğrenci ürün dosyası hazırlanmasını, öğrencilerin duyuşsal izlenimlerini izlemeyi, derse yönelik tutum ve kendilerine güvenleri hakkında bilgi edinmek için ölçekler (gözlem, görüşme vb.) kullanılmasını da önermektedir" (TTKB, 2005).

1.1 Problem

Karaca'nın (2004) 1190 öğretmen adayı ile yapmış olduğu bir çalışmada, öğretmen adaylarının ölçme ve değerlendirme araçlarını geliştirme konusundaki yeterlikleri yeterince kazanamadıkları saptanmıştır. Öğretmen adaylarının ölçme aracı geliştirme konusundaki yeterlik algıları öğrencilerin kayıtlı oldukları programa göre değişmektedir. Sözer'in (1991) Türk üniversitelerinde öğretmen yetiştirme sistemlerinin öğretmenlik davranışlarını kazandırma yönünden etkililiğinin araştırıldığı çalışmasına, farklı bölümlerde öğrenim gören 231 öğretmen adayı ve Öğretmenlik Sertifika Programı'na katılan 118 öğrenci ile yürüttüğü çalışmada, öğretmen adayları ile sertifika programlarına devam eden öğrencilerin, meslek dersleri boyutunda gerekli görülen bilişsel davranışların yeterince kazandırılmadığı saptanmıştır. Gullickson (1984), öğretmen adaylarının ölçme ve değerlendirme ile ilgili gereksinimlerini üniversitedeyken algılayamadıklarını savunmaktadır. Öğretmen adayları mesleklerine adım attıklarında iş deneyimleri sayesinde öğrencileri nasıl test edeceklerini öğrenmektedirler. Bu araştırmanın problemini öğretmen adaylarının ölçme değerlendirme araçlarını hazırlayabilmedeki yeterlik algıları oluşturmaktadır.

1.2 Araştırmanın amacı

Bu araştırmanın amacı, sınıf öğretmenliği ve Türkçe öğretmenliği programlarında öğrenim gören öğretmen adaylarının yenilenen ilköğretim programının öngördüğü ölçme ve değerlendirme araç ve yaklaşımlarına ilişkin yeterlik algılarını saptamaktır. Bu amaca

ulaşmak için aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1-Sınıf Öğretmenliği Programı'nda öğrenim gören öğretmen adayları, ölçme ve değerlendirme araç ve yaklaşımlarına ilişkin yeterlikleri açısından kendilerini nasıl algılamaktadırlar?

2-Türkçe Öğretmenliği Programı'nda öğrenim gören öğretmen adayları, ölçme ve değerlendirme araç ve yaklaşımlarına ilişkin yeterlikleri açısından kendilerini nasıl algılamaktadırlar?

-Sınıf öğretmenliği ve Türkçe öğretmenliği programlarında öğrenim gören öğretmen adaylarının, ölçme ve değerlendirme araç ve yaklaşımlarına ilişkin yeterlik algıları arasında anlamlı farklılık var mıdır?

1.3 Araştırmanın önemi

Bu araştırmanın, öğretmen adaylarının ölçme ve değerlendirme araç ve yaklaşımlarına ilişkin yeterlik algıları hakkında bilgi edinilmesine olanak sağlayacağı düşünülmektedir. Bu araştırmadan elde edilen bulguların, öğretmen adaylarının, ölçme ve değerlendirme alanında mesleki donanımlarının artırılması için yapılabilecek çalışmalara yol gösterici olması ve gelecekte yapılacak araştırmalara ışık tutması beklenmektedir.

1.4 Sayıtlar

Bu araştırma, örnekleme giren öğretmen adaylarının ankete gerçek algılarını yansıtabilecek biçimde cevaplandırdıkları sayıtlarına dayanmaktadır.

1.5 Sınırlılıklar

Araştırma, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği ve Türkçe Öğretmenliği Programı'nda 3. ve 4. sınıfta öğrenim gören öğretmen adayları ile sınırlıdır.

YÖNTEM

2.1 Araştırma modeli

Bu araştırma, Sınıf Öğretmenliği ve Türkçe Öğretmenliği Programları'nda öğrenim gören öğretmen adaylarının ilköğretim programının öngördüğü ölçme ve değerlendirme araç ve yaklaşımlarına ilişkin yeterlik algılarını saptamaya yönelik bir çalışmadır. Bu yeterliklere ilişkin varolan durum betimlenmeye çalışılmıştır. Bu yönüyle araştırma tarama modeli niteliği taşımaktadır.

2.2 Evren ve örneklem

Araştırmanın evrenini, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği ve Türkçe Öğretmenliği Programı'nda 3. ve 4. sınıfta öğrenim gören 1233 öğretmen adayı oluşturmaktadır. 3. sınıfta öğrenim gören öğrencilerin 4. sınıftan da ders almaları bu iki grubun birleştirilmesine neden olmuştur. Seçkisiz küme örnekleme yöntemi ile 753 öğrenci araştırmaya dahil edilmiştir. Aşağıdaki çizelgede örnekleme giren öğrencilerin bölüm ve cinsiyet değişkenlerine göre dağılımları verilmiştir.

Çizelge 1: Öğretmen Adaylarının Bölüm Ve Cinsiyet Değişkenlerine Göre Dağılımları.

	Sınıf Öğretmenliği	Türkçe Öğretmenliği	Toplam
Kız	279	178	457
Erkek	204	92	296
Toplam	483	270	753

2.3 Verilerin toplanması

Araştırmada, öğretmen adaylarının ölçme ve değerlendirme araç ve yaklaşımlarına ilişkin yeterlik algılarını saptamaya yönelik bir anket geliştirilmiştir. Anketin geliştirilmesinde, anket geliştirme sürecindeki temel aşamalar izlenmiştir. Önce anket ile saptanacak olan ilköğretim programının (1-5) öngördüğü ölçme ve değerlendirme araç ve yaklaşımları belirlenmiştir. Bu araç ve yaklaşımlara ilişkin yeterlikleri yansıttığı düşünülen ifadeler yazılmıştır. Hazırlanan ankete ilişkin üç ölçme ve değerlendirme uzmanından, bilimsel, psikometrik açıdan görüşleri alınarak anketin kapsam geçerliği sağlanmıştır. Uzmanlardan alınan geribildirimler sonucunda 23 maddelik deneme formu oluşturulmuştur. Geliştirilen anketin 37 kişilik bir gruba ön denemesi yapılarak, öğretmen adaylarıncı anlaşılmayan maddeler anketten çıkarılmıştır. Anketin son formu 12 maddeden oluşmaktadır. Çalışma grubunda yer alan öğretmen adayları, her bir madde ile belirtilen yeterliğe sahip olma derecesini, “yetersizim”, “kısmen yeterliyim”, “yeterliyim”, “çok yeterliyim” seçeneklerinden birini işaretleyerek belirtmişlerdir.

Araştırma verileri 2006-2007 öğretim yılı güz döneminde toplanmıştır. Uygulamalarda öğretmen adaylarına araştırmanın amacı anlatılmıştır. Araştırmaya katılmak istemeyen öğretmen adaylarına anket uygulanmamıştır. Uygulamayı kabul eden öğretmen adaylarına anket verilmiş, anket yönergesi açıklanmıştır. Uygulama sonucunda uygulamalardan geri dönen 838 anketin bir kısmı, eksik doldurulması nedeniyle araştırma dışında tutulmuş ve araştırma 753 kişinin cevapları ile sürdürülmüştür.

2.4 Verilerin Analizi

Araştırmadan elde edilen veriler SPSS 15 (Statistic Package for Social Sciencies) paket programında çözümlenmiştir. Öğretmen adaylarının ölçme ve değerlendirme araç ve yaklaşımlarına ilişkin yeterlik algıları, frekans dağılımı ile yüzdeler şeklinde özetlenmiş ve tablolastırılmıştır. Büyüköztürk'e (2004) göre, iki sınıflımalı değişken arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını test etmek için “İki Değişken İçin Kay-Kare Testi” kullanılmaktadır. Bu bilgiye dayanarak, öğretmen adaylarının ölçme ve değerlendirme araç ve yaklaşımlarına ilişkin yeterlik algılarının cinsiyet ve bölüme bağlılığı “İki Değişken İçin Kay-Kare Testi” ile hesaplanmıştır. Araştırmanın bulguları;

%1-20 arasındaki sayısal veriler “çok az bir bölümü”; %21-40 arasındaki sayısal veriler “yarıdan oldukça azı”; %41-60 arasındaki sayısal veriler “yaklaşık yarısı”; %61-80 arasındaki sayısal veriler “yarıdan oldukça fazlası”; %81-90 arasındaki sayısal veriler “çok büyük bir bölümü”; %91-100 arasındaki sayısal veriler “yaklaşık tümü” olarak adlandırılmıştır.

3. BULGULAR VE YORUMLAR

Bu araştırma, Sınıf Öğretmenliği Programı ve Türkçe Öğretmenliği Programları'nda öğrenim gören öğretmen adaylarının ölçme ve değerlendirme araç ve yaklaşımlarına ilişkin yeterlik algılarını saptamak ve karşılaştırmak amacıyla yapılmıştır. Bu amaç doğrultusunda hazırlanan veri toplama aracında yer alan ifadeler ve bu ifadelere ilişkin yüzde ve frekanslar aşağıda verilmiştir.

Ölçme ve değerlendirme araç ve yaklaşımlarına ilişkin ifadeler		Sınıf Öğretmenliği				Türkçe Öğretmenliği			
		1	2	3	4	1	2	3	4
1. Çoktan seçmeli test hazırlayabilme	N	14	142	262	65	24	105	120	21
	%	2,9	29,4	54,2	13,5	8,9	38,9	44,4	7,8
2. Proje değerlendirme formu hazırlayabilme	N	170	202	85	26	125	110	30	5
	%	35,2	41,8	17,6	5,4	46,3	40,7	11,1	1,9
3. Performans değerlendirmelerini yapabilme	N	83	195	162	43	82	114	62	12
	%	17,2	40,4	33,5	8,9	30,4	42,2	23	4,4
4. Dereceli puanlama anahtarı (rubric) hazırlayabilme	N	119	192	158	14	94	103	60	13
	%	24,6	39,8	32,7	2,9	34,8	38,1	22,2	4,8
5. Ürün seçki dosyasına (portfolio) dayalı değerlendirme yapabilme	N	121	179	150	33	123	95	3	13
	%	25,1	37,1	31,1	6,8	45,6	35,2	14,4	4,8
6. Yapılandırılmış grid yöntemi ile değerlendirme yapabilme	N	212	152	113	6	150	89	30	1
	%	43,9	31,5	23,4	1,2	55,6	33	11,1	0,4
7. Tutum ölçeği hazırlayabilme	N	128	214	116	25	111	107	46	6
	%	26,5	44,3	24,0	5,2	41,1	39,6	17	2,2
8. Gözlem formu hazırlayabilme	N	60	187	181	55	53	109	95	13
	%	12,4	38,7	37,5	11,4	19,6	40,4	35,2	4,8
9. Akran değerlendirme formu hazırlayabilme	N	85	194	160	44	58	102	98	12
	%	17,6	40,2	33,1	9,1	21,5	37,8	36,3	4,4
10. Öz değerlendirme formu hazırlayabilme	N	51	194	164	74	49	106	82	33
	%	10,6	40,2	34	15,3	18,1	3,3	30,4	12,2
11. Değerlendirmede kavram haritalarını kullanabilme	N	110	184	153	36	102	93	64	11
	%	22,8	38,1	31,7	7,5	37,8	34,4	23,7	4,1
12. Kontrol listesi hazırlayabilme	N	102	191	149	41	73	100	73	24
	%	21,1	39,5	30,8	8,5	27	37	27	8,9

1. Yetersizim, 2. Kısmen Yeterliyim, 3. Yeterliyim, 4. Çok Yeterliyim

Çizelge 2 incelendiğinde, çoktan seçmeli test hazırlama konusunda Sınıf Öğretmenliği Program'ında öğrenim gören öğrencilerin yarıdan biraz fazlası (%54,2) kendilerini yeterli görmektedirler. Çok az bir bölümü (%2,9) kendilerini çok yetersiz hissetmektedirler. Yarıdan oldukça azı (%29,4) kendilerini kısmen yeterli görürken; %13,5'i kendilerini çok yeterli olarak algılamaktadırlar. Türkçe Öğretmenliği Programı'nda öğrenim gören öğrencilerin yeterlik algıları incelendiğinde çok yeterli (%7,8) ve yeterli (%44,4) algılayanların oranlarının düştüğü görülmektedir. Kendilerini yetersiz (%8,9) ve kısmen yeterli (%38,9) algılayanların oranlarının ise yükseldiği gözlenmektedir. Genel olarak bakıldığında Türkçe Öğretmenliği Programı öğrencilerinin yeterlik algılarının Sınıf Öğretmenliği Programı öğrencilerinin yeterlik algılarına göre daha düşük olduğu görülmektedir. Yapılan Kay-Kare Testi ile Türkçe Öğretmenliği Programı ve Sınıf Öğretmenliği Programı öğrencileri arasındaki bu farkın anlamlı olduğu saptanmıştır [$\chi^2=25,240$, sd:3, $p<.01$]. Öğrencileri tümü ele alındığında çoktan seçmeli test hazırlama konusunda öğrencilerin yaklaşık yarısının kendilerini yeterli olarak algıladıkları saptanmıştır.

Proje değerlendirme formu hazırlayabilme konusunda her iki programda öğrenim gören öğrencilerin çok büyük bir bölümünün yetersizim ve kısmen yeterliyim seçeneklerine yöneldikleri görülmektedir. Sınıf Öğretmenliği Programı'nda öğrenim gören öğrencilerin % 17,6'sı kendilerini yeterli ve % 5,4'ü kendilerini çok yeterli olarak algılamakta; Türkçe Öğretmenliği Programı'nda öğrenim gören öğrencilerde bu oranların (%11,1 yeterliyim; %1,9 çok yeterliyim) daha düşük olduğu görülmektedir. Genel olarak bakıldığında proje değerlendirme formu hazırlayabilmede, Türkçe Öğretmenliği Programı öğrencilerinin yeterlik algılarının Sınıf Öğretmenliği Programı öğrencilerinin yeterlik algılarına göre daha düşük olduğu görülmektedir. Yapılan Kay-Kare Testi ile Türkçe Öğretmenliği Programı ve Sınıf Öğretmenliği Programı öğrencileri arasındaki bu farkın anlamlı olduğu saptanmıştır [$\chi^2=15,513$, sd:3, $p<.01$]. Her iki grup bir bütün olarak ele alındığında, öğrencilerin çok büyük bir bölümü kendilerini proje değerlendirme formu hazırlayabilme konusunda yetersiz (%39,2) veya kısmen yeterli (%41,4) olarak algılamaktadırlar.

Performans değerlendirmeleri yapabilme konusunda Sınıf öğretmenliği Programı'nda öğrenim gören öğrencilerin kısmen yeterliyim (%40,4) ve yeterliyim (%33,5) seçeneklerine yöneldikleri görülmektedir. Çok yeterliyim (%8,9) ve yetersizim (%17,2) seçeneklerine öğrencilerin daha az bir bölümünün yöneldikleri görülmektedir. Türkçe Öğretmenliği Programı öğrencileri ise yetersizim (%30,4) ve kısmen yeterliyim (%42,2) seçeneklerine yöneldikleridir. Bu öğrencilerin çok az bir bölümü (%4,4) kendilerini oldukça yeterli olarak algılamakta; yarıdan oldukça azı (%23) ise kendilerini performans değerlendirmelerini yapabilmeye yeterli algılamaktadırlar. Oranlar incelendiğinde Türkçe Öğretmenliği Programı öğrencilerinin Sınıf Öğretmenliği Programı öğrencilerine göre performans değerlendirmeleri yapabilmeye kendilerini daha yetersiz hissettikleri görülmektedir. Yapılan Kay-Kare Testi ile bu farkın anlamlı olduğu saptanmıştır [$\chi^2=25,113$, sd:3, $p<.01$]. Buna göre, performans değerlendirmeleri yapabilmeye tüm öğrencilerin yaklaşık yarısı (%41) kendilerini kısmen yeterli olarak algılamaktadırlar.

Dereceli puanlama anahtarı hazırlayabilme konusunda Sınıf Öğretmenliği Programı'nda öğrenim gören öğrencilerin kısmen yeterliyim (%39,8) ve yeterliyim (%32,7) seçeneklerine yöneldikleri görülmektedir. Bu öğrencilerin % 24,6'sı kendilerini dereceli puanlama anahtarı hazırlamada yetersiz olarak algılamakta; %2,9'u ise kendilerini çok yeterli algılamaktadırlar. Türkçe Öğretmenliği Programı öğrencilerinin yetersizim (%34,8) ve kısmen yeterliyim (%38,1) seçeneklerine yöneldikleri görülmektedir. Kendilerini çok yeterli olarak algılayanların oranı (%4,8) Sınıf Öğretmenliği Programı'na göre çok küçük bir artış gösterse de, kendilerini yeterli bulanların oranı (%22,2) Sınıf Öğretmenliği Programı'nda öğrenim gören öğrencilere göre daha düşüktür. Genel olarak bakıldığında, dereceli puanlama anahtarı hazırlamada, Türkçe Öğretmenliği Programı öğrencilerinin yeterlik algılarının Sınıf Öğretmenliği Programı öğrencilerinin yeterlik algılarına göre daha düşük olduğu görülmektedir. Yapılan Kay-Kare Testi ile Türkçe Öğretmenliği Programı ve Sınıf Öğretmenliği Programı öğrencileri arasındaki bu farkın anlamlı olduğu saptanmıştır [$\chi^2=14,811$, sd:3, $p<.01$]. Tüm öğrencilerin dereceli puanlama anahtarı hazırlamadaki yeterlik algıları incelendiğinde öğrencilerin çoğunluğunun (%39,2) kendilerini kısmen yeterli algıladıkları saptanmıştır.

Ürün seçki dosyasına dayalı değerlendirme yapabilmeye Sınıf Öğretmenliği Programı'nda öğrenim gören öğrencilerin kısmen yeterliyim (%37,1) ve yeterliyim (%31,1) seçeneklerine yöneldikleri görülmektedir. Öğrencilerin yarıdan azının (%25,1) kendilerini yetersiz algıladıkları, öğrencilerin çok küçük bir bölümünün (%6,8) ise kendilerini çok yeterli algıladıkları saptanmıştır. Türkçe Öğretmenliği Programı öğrencilerinin yetersizim (%45,6) ve kısmen yeterliyim (%35,2) seçeneklerine yöneldikleri görülmektedir. Bu verilere göre

Türkçe Öğretmenliği Programı'nda öğrenim gören öğrencilerin yaklaşık yarısı kendilerini ürün seçki dosyasına dayalı değerlendirme yapabilmeye yetersiz algılamaktadırlar. Kendilerini yeterli (%14,4) ve çok yeterli algılayanların oranlarının Sınıf Öğretmenliği Programı öğrencilerine göre daha düşük olduğu görülmektedir. Oranlar incelendiğinde Türkçe Öğretmenliği Programı öğrencilerinin Sınıf Öğretmenliği Programı öğrencilerine göre ürün seçki dosyasına dayalı değerlendirme yapabilmeye kendilerini daha yetersiz algıladıkları görülmektedir. Yapılan Kay-Kare Testi ile bu farkın anlamlı olduğu saptanmıştır [$\chi^2=42,830$, sd:3, $p<.01$]. Öğrencilerin tümü ele alındığında çoğunluğun ürün seçki dosyası hazırlamada kendilerini yetersiz (%35,4) ya da kısmen yeterli (%36,4) algıladıkları saptanmıştır.

Yapılandırılmış grid yöntemi ile değerlendirme yapabilmeye Sınıf Öğretmenliği Programı öğrencilerinin yaklaşık yarısının yetersizim (%43,9) seçeneğine yöneldiği; Türkçe Öğretmenliği Programı öğrencilerinde ise bu oranın (%55,6) daha fazla olduğu görülmektedir. Sınıf Öğretmenliği Programı ve Türkçe Öğretmenliği Programı öğrencilerinin yarıdan oldukça azı kendilerini kısmen yeterli olarak algılamaktadırlar. Sınıf Öğretmenliği Programı öğrencilerinde kendilerini yeterli algılayanların oranı % 23,4 ve kendilerini çok yeterli algılayanların oranı %1,2 iken; bu oranların (yeterliyim %17 ve çok yeterliyim %0,4) Türkçe Öğretmenliği Programı öğrencilerinde daha da düşük olduğu görülmektedir. Oranlar incelendiğinde Türkçe Öğretmenliği Programı öğrencilerinin Sınıf Öğretmenliği Programı öğrencilerine göre yapılandırılmış grid ile değerlendirme yapabilmeye kendilerini daha yetersiz algıladıkları görülmektedir. Yapılan Kay-Kare Testi ile bu farkın anlamlı olduğu saptanmıştır [$\chi^2=20,199$, sd:3, $p<.01$]. Öğrencilerin tümü göz önüne alındığında yaklaşık yarısının (%48,1) yapılandırılmış grid ile değerlendirme yapabilmeye kendilerini yetersiz algıladıkları saptanmıştır.

Tutum ölçeği hazırlamada Sınıf Öğretmenliği Programı öğrencilerinin yaklaşık yarısının kendilerini kısmen yeterli olarak algıladıkları; Türkçe Öğretmenliği Programı öğrencilerinin ise yaklaşık yarısının kendilerini yetersiz olarak algıladıkları görülmektedir. Sınıf Öğretmenliği Programı öğrencilerinin % 26,5'i kendilerini yetersiz algılamaktadırlar. Sınıf Öğretmenliği Programı öğrencilerinde kendilerini yeterli olarak algılayanlar grubun %24'ünü ve çok yeterli olarak algılayanlar grubun %5,2'sini oluştururken; Türkçe Öğretmenliği Programı öğrencilerinde bu oranların daha da düşük olduğu görülmektedir. Oranlar incelendiğinde Türkçe Öğretmenliği Programı öğrencilerinin Sınıf Öğretmenliği Programı öğrencilerine göre tutum ölçeği hazırlamada kendilerini daha yetersiz algıladıkları görülmektedir. Yapılan Kay-Kare Testi ile bu farkın anlamlı olduğu saptanmıştır [$\chi^2=20,127$ sd:3, $p<.01$]. Her iki bölümde öğrenim gören öğrenciler bir bütün olarak ele alındığında, tutum ölçeği hazırlamada yaklaşık yarısının (%42,6) kendilerini kısmen yeterli olarak algıladıkları saptanmıştır.

Gözlem formu hazırlayabilmeye her iki grup için yığılmanın kısmen yeterliyim veya yeterliyim seçeneklerine olduğu görülmektedir. Sınıf Öğretmenliği Programı öğrencilerinin %12,4'ü kendilerini gözlem formu hazırlayabilmeye yetersiz olarak algılamak; Türkçe Öğretmenliği Programı öğrencilerinde değerin (%19,6) daha yüksek olduğu; kendilerini çok yeterli olarak algılayanların oranı Sınıf Öğretmenliği Programı öğrencilerinde %11,4 iken bu oranın Türkçe Öğretmenliği Programı öğrencilerinde daha düşük olduğu (%4,8) saptanmıştır. Oranlar incelendiğinde Türkçe Öğretmenliği Programı öğrencilerinin Sınıf Öğretmenliği Programı öğrencilerine göre gözlem formu hazırlamada kendilerini daha yetersiz hissettikleri görülmektedir. Yapılan Kay-Kare Testi ile bu farkın anlamlı olduğu saptanmıştır [$\chi^2=14,647$, sd:3, $p<.01$]. Tüm öğrencilerde, gözlem formu hazırlama konusunda çoğunluğun (%39,3) kendilerini kısmen yeterli olarak algıladıkları söylenebilir.

Akran değerlendirme formu hazırlama konusunda her iki grup için, öğrencilerin

çoğunluğunun kısmen yeterliyim ve yeterliyim seçeneklerine yöneldikleri görülmektedir. Akran değerlendirme formu hazırlayabilmede, Sınıf Öğretmenliği Programı öğrencilerinin %17,6'sı kendilerini yeteriz olarak algılamakta iken, Türkçe Öğretmenliği Programı öğrencilerinde bu oranın (%21,5) daha yüksek olduğu; Sınıf Öğretmenliği Programı öğrencilerinin %9,1'i kendilerini çok yeterli algılamakta; Türkçe Öğretmenliği Programı öğrencilerinde bu oranın (%4,4) daha düşük olduğu saptanmıştır. Oranlar incelendiğinde Türkçe Öğretmenliği Programı öğrencilerinin Sınıf Öğretmenliği Programı öğrencilerine göre akran değerlendirme formu hazırlamada kendilerini daha yetersiz algıladıkları görülmektedir. Yapılan Kay-Kare Testi ile bu farkın anlamlı olmadığı saptanmıştır [$\chi^2=7,203$, sd:3, $p>.05$]. Tüm öğrencilerin akran değerlendirme formu hazırlamadaki yeterlik algıları incelendiğinde ise öğrencilerin çoğunluğunun kendilerini kısmen yeterli algıladıkları saptanmıştır.

Öz değerlendirme formu hazırlayabilmede, her iki grup için, yığılmanın kısmen yeterliyim ve yeterliyim seçeneklerinde olduğu görülmektedir. Öz değerlendirme formu hazırlayabilmede, Sınıf Öğretmenliği Programı öğrencilerinin %10,6'sı kendilerini yeteriz olarak algılamakta iken, Türkçe Öğretmenliği Programı öğrencilerinde bu oranın (%18,1) daha yüksek olduğu; Sınıf Öğretmenliği Programı öğrencilerinin %15,3'ü kendilerini çok yeterli algılamakta; Türkçe Öğretmenliği Programı öğrencilerinde bu oranın (%12,2) daha düşük olduğu saptanmıştır. Oranlar incelendiğinde Türkçe Öğretmenliği Programı öğrencilerinin Sınıf Öğretmenliği Programı öğrencilerine göre öz değerlendirme formu hazırlamada kendilerini daha yetersiz algıladıkları görülmektedir. Yapılan Kay-Kare Testi ile bu farkın anlamlı olduğu saptanmıştır [$\chi^2=9,398$, sd:3, $p<.05$]. Tüm öğrencilerin öz değerlendirme formu hazırlamadaki yeterlik algıları incelendiğinde öğrencilerin çoğunluğunun kendilerini kısmen yeterli olarak algıladıkları saptanmıştır.

Değerlendirme için kavram haritalarını kullanabilmede Sınıf Öğretmenliği Programı öğrencilerinin çoğunun (%38,1) kısmen yeterliyim seçeneğini işaretledikleri; bunu %31,7 oranla yeterliyim seçeneğinin izlediği saptanmıştır. Türkçe Öğretmenliği Programı öğrencilerinin % 34,4'ü kısmen yeterliyim seçeneğine yönelirken Sınıf Öğretmenliği Programı öğrencilerinde olduğu gibi bunu % 23,7'lik oranla yeterliyim seçeneği izlemektedir. Sınıf Öğretmenliği Programı öğrencilerinin %22,8'i kendilerini öz değerlendirme formu hazırlayabilmede, yeteriz olarak algılamakta iken, Türkçe Öğretmenliği Programı öğrencilerinde bu oranın (%37,8) daha yüksek olduğu; Sınıf Öğretmenliği Programı öğrencilerinin %7,5'i kendilerini çok yeterli algılamakta; Türkçe Öğretmenliği Programı öğrencilerinde bu oranın (%4,1) daha düşük olduğu saptanmıştır. Oranlar incelendiğinde Türkçe Öğretmenliği Programı öğrencilerinin Sınıf Öğretmenliği Programı öğrencilerine göre değerlendirmede kavram haritalarını kullanabilmede kendilerini daha yetersiz algıladıkları görülmektedir. Yapılan Kay-Kare Testi ile bu farkın anlamlı olduğu saptanmıştır [$\chi^2=21,464$, sd:3, $p<.01$]. Tüm öğrencilerin değerlendirmede kavram haritalarını kullanabilmedeki yeterlik algıları incelendiğinde öğrencilerin çoğunluğunun kendilerini kısmen yeterli olarak algıladıkları saptanmıştır.

Kontrol listesi hazırlamada her iki grup için, öğrencilerin çoğunluğu kısmen yeterliyim seçeneğini işaretlemişlerdir. Sınıf Öğretmenliği Programı öğrencilerinde kendilerini kontrol listesi hazırlamada yetersiz olarak algılayanların oranı %21,1 iken bu oranın (%27) Türkçe Öğretmenliği Programı öğrencilerinde daha yüksek olduğu; Sınıf Öğretmenliği Programı öğrencilerinde kendilerini yeterli (%30,8) ve çok yeterli algılayanların oranının (%8,5), Türkçe Öğretmenliği Programı öğrencilerinin yeterlik algılarıyla benzerlik gösterdiği (yeterliyim: %29; çok yeterliyim:%8,5) saptanmıştır. Yapılan Kay-Kare Testi sonuçlarına göre Türkçe Öğretmenliği Programı ve Sınıf Öğretmenliği Programı öğrencilerinin kontrol listesi hazırlamadaki yeterlik algıları arasında farkın anlamlı olmadığı

saptanmıştır [$\chi^2=3,778$, sd:3, $p>.04$]. Tüm öğrencilerin kontrol listesi hazırlamadaki yeterlik algıları incelendiğinde öğrencilerin çoğunluğunun kendilerini kısmen yeterli olarak algıladıkları saptanmıştır.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

4.1 Sonuçlar

Öğretmen adaylarının ölçme ve değerlendirme araç ve yaklaşımlarına ilişkin yeterlik algıları incelendiğinde; çoktan seçmeli test hazırlama konusunda öğrencilerin yaklaşık yarısının kendilerini yeterli olarak algıladıkları, performans değerlendirmeleri yapabilmede tüm öğrencilerin yaklaşık yarısının (%41) kendilerini kısmen yeterli olarak algıladıkları saptanmıştır. Proje değerlendirme formu hazırlayabilmede öğrencilerin yaklaşık yarısının kısmen yeterli (%41,4) olarak algıladıkları, dereceli puanlama anahtarı hazırlamada ise öğrencilerin çoğunluğunun (%39,2) kendilerini kısmen yeterli algıladıkları görülmüştür. Çoğunluğun ürün seçki dosyası hazırlamada kendilerini kısmen yeterli (%36,4) algıladıkları, öğrencilerin yaklaşık yarısının (%48,1) yapılandırılmış grid ile değerlendirme yapabilmede kendilerini yetersiz algıladıkları bulunmuştur. Tutum ölçeği hazırlamada öğrencilerin yaklaşık yarısının (%42,6), gözlem formu hazırlama konusunda çoğunluğun (%39,3) ve akran değerlendirme formu hazırlamada ise öğrencilerin çoğunluğunun kendilerini kısmen yeterli algıladıkları saptanmıştır. Öz değerlendirme formu hazırlamada, değerlendirmede kavram haritalarını kullanabilmede ve kontrol listesi hazırlamada öğrencilerin çoğunluğunun kendilerini kısmen yeterli olarak algıladıkları görülmüştür. Sınıf Öğretmenliği Programı ve Türkçe Öğretmenliği Programı öğrencilerinin yeterlik algıları karşılaştırıldığında, kontrol listesi ve akran değerlendirme formu hazırlamada öğrencilerin yeterlik algılarındaki farkın anlamlı olmadığı saptanmıştır. Çoktan seçmeli test hazırlama, performans değerlendirmeleri yapabilme, proje değerlendirme formu hazırlayabilme, ürün seçki dosyası hazırlama, yapılandırılmış grid ile değerlendirme yapabilme, dereceli puanlama anahtarı hazırlama, öz değerlendirme formu hazırlama, tutum ölçeği hazırlayabilme, değerlendirmede kavram haritalarını kullanabilme ve gözlem formu hazırlayabilme konusunda Sınıf Öğretmenliği Programı öğrencilerinin, Türkçe Öğretmenliği Programı öğrencilerine göre kendilerini daha yeterli algıladıkları saptanmıştır.

Araştırmanın bulgularına göre öğretmen adaylarının çoğunluğunun yeni ilköğretim programının öngördüğü ölçme-değerlendirme araç ve yaklaşımlarına ilişkin yeterlik algılarının düşük olduğu; başka bir deyişle, eğitim eksikliklerinin ve gereksinimlerinin olduğu söylenebilir.

4.2 Öneriler

* Araştırmada ölçme değerlendirme yeterlik algılarının bölümlere göre anlamlı farklılık gösterdiği saptanmıştır. Bu farklılıkların sebeplerini ortaya çıkaracak araştırmalar yapılmalıdır.

* Yenilenen ilköğretim programına yeni giren ölçme ve değerlendirme yaklaşımlarına ilişkin bilgilerin Eğitim Fakülteleri'nde yer alan programlarda ele alınması başka bir deyişle, Eğitim Fakültesi eğitim-öğretim sürecinin, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından revize edilen programa göre güncellenmesi uygun olabilir.

KAYNAKLAR

- Büyüköztürk, Ş. (2004). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı* (4.baskı). Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Gullickson, A. R. (1984). Teacher perspectives of their instructional use of tests. *Journal of Educational Research*, 77 (4), 244-248.

Karaca, E. (2003). Öğretmen adaylarının ölçme ve değerlendirme yeterliklerine ilişkin algıları. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

MEB. (2002). *Öğretmen yeterlikleri*. Ankara: Milli Eğitim Yayınevi.

Özoğlu, S. Ç. & Koç, N. (1995). *Çağdaş üniversitede öğrencinin akademik başarısının ölçülmesi ve değerlendirilmesi*. Ankara Üniversitesi Yayını, Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.

Seferoğlu, S. S. (2004). Öğretmen yeterlikleri ve mesleki gelişim. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*, 5 (58). <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/sayi58/icindekiler.htm> internet adresinden 21. 10. 2006 tarihinde edinilmiştir.

Sözer, E. (1991). *Türk üniversitelerinde öğretmen yetiştirme programlarının öğretmenlik davranışlarını kazandırma yönünden etkililiğinin incelenmesi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.

TTKB (2005). *İlköğretim 1-5 Sınıf programları tanıtım kitapçığı*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.

Turgut, F. (1997). *Eğitimde ölçme ve değerlendirme metotları* (9. Baskı). Ankara: Yedam Matbaacılık.

Türkoğlu, A. (1991). Öğretmen yetiştirmede amaçlar. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1 (5), 105-111.

YÖK (1998). *Fakülte-okul işbirliği*. Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitimi Projesi. Ankara